

Høring over udkast til forslag til lov om ændring af retsplejeloven, færdselsloven mv. (Effektivisering af straffesagskæden mv.)

Det fremgår af lovudkastets bemærkninger, at formålet med dette er at nedbringe sagsbehandlingstiden i straffesager, at sikre respekten for retsvæsnetts og aktørernes tid og at sikre en hensigtsmæssig udnyttelse af anklagemyndighedens og domstolenes ressourcer.

Lovudkastet indeholder på den baggrund forslag til en række ændringer af reglerne i retsplejeloven og færdselsloven om behandlingen af straffesager, herunder navnlig reglerne om betingelserne og mulighederne for at afgøre straffesager, uden at tiltalte er til stede (udeblivelsessager).

Desuden indeholder lovudkastet forslag til ændring af en række love på det sociale område, der – hvis de gennemføres – vil give mulighed for at nedsætte visse offentlige ydelser for tiltalte, der udebliver fra et retsmøde, som vedkommende er lovligt indkaldt til, uden at have dokumenteret lovligt forfald.

Indledningsvis bemærkes, at det af hensyn til såvel de tiltalte selv som til ofre og andre involverede i straffesager er vigtigt, at behandlingen af sagerne er effektiv, og at sagerne kan afsluttes inden for rimelig tid.

Tiltag, der har til formål at effektivisere behandlingen af straffesager, kan således være velbegrundede, men det må nødvendigvis være en forudsætning for sådanne tiltag, at der foreligger dokumentation for de reelle årsager til og omfanget af de problemer, der søges løst. Ligeledes må det være en forudsætning, at de forslåede tiltag er egnede til at opnå det ønskede formål og ikke medfører forringelser af tiltaltes retssikkerhed.

Manglende data om behovet for at udvide mulighederne for at afsige dom, uden at tiltalte er til stede

Justitsministeriet henviser i sin pressemeddelelse vedrørende lovforslaget til en analyse af straffesager fra Københavns Vestegns Politi. Det fremgår imidlertid ikke af den nævnte analyse, i hvilket omfang tiltaltes udeblivelse er årsag til udsættelse af straffesager, eller om udsættelsen af de af analysen fremhævede 125 sager skyldtes andre forhold, herunder rettens eller anklagemyndighedens forhold eller for eksempel, at indkaldelsen til retsmødet ikke er forkyndt for tiltalte, at der ikke er indkaldt eller møder tolk til retsmødet, eller at et vidne ikke møder.

I et notat fra Domstolsstyrelsen fra 2012, som er oversendt til Retsudvalget i forbindelse med justitsministerens besvarelse af et spørgsmål fra Retsudvalget (spørgsmål 76, 2012-13) anføres det, at det på baggrund af en stikprøveundersøgelse gennemført over en 6 ugers periode i 12 byretter og Vestre Landsret samme år kunne konstateres, at tiltalte i 55 ud af 1.429 afsluttede domsmandssager - svarende til i 3,8 % af det samlede antal domsmandssager - var udeblevet uden oplyst lovligt forfald. Domstolsstyrelsen oplyste videre i notatet, at en undersøgelse gennemført i 2008 viste nogenlunde det samme.

Justitsministeriet har ikke forud for fremsættelsen af dette lovforslag tilvejebragt valide data, der giver anledning til at antage, at tiltaltes udeblivelse er årsag til udsættelse af straffesager i et større antal sager end hidtil. Der foreligger således fortsat ikke tilstrækkeligt grundlag for reelt at kunne vurdere årsagerne til, at straffesager må udsættes.

Justitia finder dette meget uheldigt, særligt da lovforslaget på visse punkter har en meget indgribende karakter.

Justitia skal i den forbindelse også henvise til den analyse af straffesager, der afgøres af byretterne i medfør af retsplejelovens § 855, stk. 3, nr. 4, som Justitia forventer at offentliggøre indenfor meget kort tid.

Skærpede krav til dokumentation af lovligt forfald

Det foreslås at skærpe det tidsmæssige krav til dokumentation af lovligt forfald. Det synes imidlertid ikke afspejlet i lovudkastet eller bemærkningerne hertil, at det for en tiltalt, som vågner op og er syg den dag, hvor vedkommende skal i retten, i de fleste tilfælde ikke vil være praktisk muligt at fremskaffe en lægeerklæring, som kan fremlægges ved retsmødets start.

Henset til de meget alvorlige konsekvenser tiltaltes udeblivelse kan medføre for vedkommende, kan dette hverken anses for hensigtsmæssigt eller retssikkerhedsmæssigt forsvarligt.

Justitia kan på denne baggrund ikke tilslutte sig den ønskede ændring.

Mulighed for at behandle straffesager mod tiltalte, som er psykisk syge mv., uden at vedkommende er til stede

Der bør udvises stor tilbageholdenhed med at øge de allerede meget udstrakte muligheder for at fremme straffesager til dom, uden at tiltalte er til stede. Navnlig bør det ikke være muligt at fremme sager til dom uden tiltaltes tilstedeværelse, hvis tiltalte er omfattet af straffelovens § 16 eller § 69 om personer, som er psykisk syge mv. Det kan således også have betydning for vurderingen af skyldsspørgsmålet, at en person er psykisk syg.

Justitia kan på denne baggrund ikke tilslutte sig den ønskede ændring.

Hvis forslaget til ændring af retsplejelovens § 855, stk. 3, nr. 4, alligevel gennemføres, bør det præciseres, at den foreslåede ordning med hensyn til foranstaltninger efter straffelovens § 68 indebærer, at der ikke i tiltaltes fravær kan træffes afgørelse, hvorved tiltalte idømmes en foranstaltning af samme indhold som en tidligere foranstaltning, men med en ny (længere) længstetid.

Mulighed for at afsige dom om frakendelse efter lov om sikkerhed til søs, uden at tiltalte er til stede

For så vidt angår forslaget om at gøre det muligt at afsige udeblivelsesdom i sager, hvor der tillige skal ske frakendelse efter lov om sikkerhed til søs, synes der at være tale om en særdeles indgribende afgørelse, idet frakendelsen efter det oplyste indebærer et generelt forbud mod at føre skib eller gøre tjeneste som styrmand eller maskinmester. En sådan afgørelse om frakendelse efter lov om sikkerhed til søs bør derfor ikke kunne træffes i tiltaltes fravær, medmindre tiltalte har givet samtykke til sagens fremme uden vedkommendes tilstedeværelse.

Justitia kan på denne baggrund ikke tilslutte sig den ønskede ændring.

Ophævelse af kravet om personlig forkyndelse i sager, hvor der kan idømmes frihedsstraf, uden at tiltalte er til stede

En afgørende forudsætning for, at det kan anses for retssikkerhedsmæssigt forsvarligt at behandle straffesager, uden at tiltalte er til stede, må under alle omstændigheder være, at tiltalte bliver gjort bekendt med såvel sagen som den trufne afgørelse.

Dette sikres i dag ved retsplejelovens § 219 a, stk. 5. 3. pkt., hvoraf det fremgår, at en dom, som er afsagt uden tiltaltes tilstedeværelse, skal forkyndes for tiltalte personligt, hvis ikke indkaldelsen til retsmødet, hvori dommen blev afsagt, har været forkyndt for tiltalte personlig.

Kravet om personlig forkyndelse giver sikkerhed for, at tiltalte personligt er blevet gjort bekendt med sagen. En sådan sikkerhed opnås ikke ved forenklet digital forkyndelse. Indehaveren af en digital postkasse kan således have givet andre personer adgang til postkassen, ligesom udsatte og ressourcetsvage borgere kan være dårligt rustet til at modtage og forstå meddelelser via digital post og uforvarende kan komme til at behandle disse uden nødvendigvis at være klar over eller forstå deres indhold.

Selvom effektivitetshensyn kan tale for øget brug af forenklet digital forkyndelse, er der således væsentlige retssikkerhedsmæssige hensyn, der taler for, at der fortsat bør stilles krav om, at en tiltalt i en straffesag, som kan medføre frihedsstraf, er gjort personligt bekendt med denne enten telefonisk, jf. retsplejelovens § 155, stk. 1, nr. 6, jf. § 156 a, eller på anden vis.

Justitia kan på denne baggrund ikke tilslutte sig den ønskede ophævelse af retsplejelovens § 219 a, stk. 5, 3. pkt.

Mulighed for, at anklagemyndigheden kan anke også sager, hvor tiltalte kun er idømt en bøde

Efter gældende ret kan anklagemyndigheden alene anke sager, hvor der efter loven kan idømmes andre offentligretlige følger end bøde og konfiskation. Det betyder, at anklagemyndigheden i sager, hvor der kun kan idømmes bøde og konfiskation, i dag er nødt til enten at søge Procesbevillingsnævnet om tilladelse til anke, eller søge Den Særlige Klageret om genoptagelse, hvis anklagemyndigheden finder, at dommen bør ændres. Et sådant behov kan opstå for eksempel, hvis politiet efterfølgende bliver opmærksom på, at der er tekniske fejl i politiets systemer til foretagelse af fartmålinger eller lignende.

Justitia er enig i, at dette er uhensigtsmæssigt og kan tilslutte sig forslaget om, at anklagemyndigheden får mulighed for at anke til fordel for tiltalte – også sager, hvor der kun kan idømmes bøde og konfiskation.

Mulighed for at nedsætte offentlige ydelser, en tiltalt modtager, hvis tiltalte udebliver fra et retsmøde

Lovudkastet indeholder forslag til ændring af en række love på det sociale område, der, hvis de gennemføres, vil give mulighed for at nedsætte offentlige ydelser, en tiltalt modtager, hvis tiltalte udebliver fra et retsmøde, som vedkommende er lovligt indkaldt til, uden at have dokumenteret lovligt forfald.

En tværministeriel arbejdsgruppe, nedsat af Finansministeriet med det formål at overveje mulighederne for at indføre opkrævning af et gebyr ved udeblivelse fra aftaler med det offentlige, udtalte i april 2004, at det formentlig må anses for tvivlsomt, om truslen om et gebyr i sig selv vil have nogen effekt på en person, der eksempelvis risikerer en dom på flere måneders fængsel. Arbejdsgruppen udtalte videre, at der ikke på baggrund af de foreliggende statistikker kunne oplyses noget sikkert om et særligt mønster i udeblivelserne, herunder om bestemte personer eller socialgrupper udebliver oftere end andre, men at det dog var vurderingen, at resourcesvage borgere udebliver oftere end andre.

Det må på den baggrund anses for tvivlsomt, om forslaget om nedsættelse af visse offentlige ydelser er egnet til at sikre den ønskede effektivisering af straffesagskæden.

Det bemærkes yderligere, at forslaget vil ramme særdeles skævt, idet det alene vil ramme tiltalte, som er modtagere af de i lovforslaget nævnte offentlige ydelser, men ikke for eksempel tiltalte som er i arbejde.

Hertil kommer, at forslaget om nedsættelse af visse offentlige ydelser også synes at være i strid med flere grundlæggende principper i dansk ret. Det gælder blandt andet princippet i straffelovens § 78 om, at strafbart forhold ikke som udgangspunkt medfører tab af borgerlige rettigheder.

Den foreslåede ordning vil reelt og uden særskilt domstolsprøvelse påføre tiltalte, som modtager de af lovforslaget omfattede ydelser, en betydelig ekstra straf, og forslaget er derfor også i strid med de principper for at pålægge og udmåle straf, som i øvrigt er gældende i dansk ret.

I det hele taget savnes der vedrørende forslaget om nedsættelse af visse offentlige ydelser en gennemgang og analyse af de mere principielle aspekter, herunder også af forholdet til EMRK.

Endelig skal der peges på, at udeblivelse uden oplyst lovligt forfald allerede er sanktioneret ved retsplejelovens § 1007 a, hvorefter en tiltalt, skal erstatte det offentlige udgifterne, for eksempel forsvarerens salær, i forbindelse med et retsmøde vedkommende er udeblevet fra, hvis sagen ikke kan fremmes til dom. En sådan form for sanktionering synes mere hensigtsmæssig, idet den rammer alle tiltalte uden hensyn til deres forsørgelsesgrundlag.

Justitia kan på denne baggrund ikke tilslutte sig den ønskede ændring.

Med venlig hilsen

Birgitte Arent Eiriksson
Vicedirektør

JUSTITIA

Mobil/Cell +45 30 86 84 97

E-mail: birgitte@justitia-int.org

<http://www.justitia-int.org>

